

Vedlegg til sak 201011298-1
26.10.2010

**Strategisk plan for bibliotek i vidaregåande skolar i Hordaland
2010 - 2015**

Innhald

Innleiing	s. 2
1. Forsking og røyndom	s. 2
2. Utfordringar i Hordaland	s. 4
3. Strategiar og mål	s. 5
4. Status bemanning pr 1.8.2010	s. 8
5. Prioriterte skolar med kostnadsoverslag	s. 9

Vedlegg 1: Statusrapport skolebibliotek i vgs i Hordaland, pr 1.8.2010

Vedlegg 2: Bibliotekstatistikk for vidaregåande skole 2009, Fylkesbiblioteket

Vedlegg 3 Årsmelding Årstad vgs.

Vedlegg 4: Godt skolebibliotek = godt læringsmiljø = problemløsende for skolen!

Skolebibliotek for kunnskap og trivsel!

INNLEIING

Strategisk handlingsplan for skolebiblioteka i vidaregåande skolar i Hordaland 2005-2010, blei vedtatt i juniinget 2004. Sjå vedlegg ein og to. Arbeidet med planen har vore forankra i Kultur- og idrettsavdelinga ved fylkesbiblioteket og Opplæringsavdelinga. Prosjektansvar og prosjektleiing er lagt til fylkesbiblioteket.

Fylkesutvalet vedtok 18.11.2009 ei vidareføring av arbeidet:

1. Strategisk handlingsplan for bibliotek i vidaregåande skolar i Hordaland skal reviderast med utgangspunkt i Kunnskapsløftet 2006, satsing på den digitale skolen og mål om tenesteutvikling og tilstrekkeleg bemanning.
2. Finansiering av nye stillingar må avklarast fortløpande i årsbudsjett og økonomiplan.
3. Målet bør vere at alle vidaregåande skolar i Hordaland har fagutdanna bibliotekar.

Planen har tre strategiar som skal følgjast opp med ein handlingsplan for kvart år i planperioden.

Hovudmålet for planen tek utgangspunkt i kunnskap om at gode skolebibliotek medverkar til å løyse sentrale utfordringar som skolen står overfor: å nå læringsmål gjennom tiltak for å betre leseferdigheter og informasjonskompetanse, å tilby ein alternativ læringsarena og å styrke læringsmiljøet generelt. Vilkåra er styrking av personalressursane og aktiv deltaking i det pedagogiske arbeidet på den enkelte skolen. Opprusting av det fysiske biblioteklokalet er også ein naudsynt føresetnad. Det skal ha rom for elevarbeidsplassar og trivselssoner, samt plass til eksponering og formidling av trykte og digitale kjelder.

Gode modellar for skolebibliotek kan utforske og synleggjere korleis ein kan nå hovudmålet. Det gjeld for alle skolestorleikar frå storskolane til dei minste, der ulike samarbeidsløysingar med folkebiblioteket kan vere aktuelt i fleire kommunar. Kombinasjonsbibliotekmodellen er ei fullstendig, formalisert integrering av dei to bibliotektypene.

1. FORSKING OG RØYNDOM

Opplæringslova nemner skolebibliotek som ei viktig teneste, men er upresis på ansvar. Kunnskapsløftet og læreplanar er tydeleg i omtalen av skolebiblioteket si potensielle rolle. I regionale og lokale plan- og utviklingsdokument for skoleverket er skolebibliotek ikkje eit tema. Oftast er det heller ikkje synleg i årsmeldingar, verkeplanar og årshjul på den enkelte skolen. Dokumentasjon av verksemd og utvikling, og ein pedagogisk plass i skoleorganisasjonen er viktig for å nå mål om gode bibliotektenester til alle elevar. Forsking og røyndom innan feltet er eintydige i sine konklusjonar: Skolebiblioteket kan spele ei rolle for å nå læringsmål og ta del i aktuelle utfordringar i dagens skole.

Informasjonskompetanse

Analysar frå NOVA (Rapport 9/10) peikar på auka klasseforskjellar i den norske skolen. Skolebibliotek er oftast halde utanfor debatten om skolen. Difor er det naudsynt å peike på skolebibliotek som ein viktig del av løysinga på dei oppgåvene skolen står overfor. Eit viktig innspel i debatten er biblioteket som kunnskapsformidlar. Elevane får større læringsutbytte når dei får tilbod om undervisning og rettleiing i tilknytting til større oppgåver, prosjekt og liknande, utarbeidd i eit samarbeid mellom bibliotekar og lærar. Slik kan biblioteket bli ein aktiv læringsarena.

Kva er informasjonskompetanse?

Informasjonskompetanse er evne til å kunne søkje og lokalisere informasjon, vurdere informasjonen kritisk ut frå relevans og pålitelegheit og ta den i bruk i eiga kunnskapsutvikling.

Det er gjennomført mange forskingsarbeid som handlar om informasjonssøk og bruk av nettkjelder, der skolebiblioteket har vore del av arbeidet. Resultata kan gi grunnlag for uro over generelt for stor vekt på digital kompetanse, dvs å kunne ta i bruk digitale verktøy, og for lite fokus på innhald og nytte i læringsarbeidet. Eit tettare samarbeid mellom bibliotekar og pedagog er eit kjernepunkt for å utvikle elevane sin informasjonskompetanse i vidare forstand. Professor emeritus Louise Limberg sine funn gjennom mange års forskning i Sverige, stemmer med forskingsresultat frå andre land, til dømes USA. Ho konkluderer mellom anna slik:

”Det finns en kraftfull potential i skolbibliotek som redskap i pedagogiskt utvecklingsarbete.”

Leseferdigheiter

Det har vore mykje merksemd om dokumentert dårlege leseferdigheiter både i ungdomsskolen og i vgs. Fleire nasjonale kampanjar med økonomisk portefølje har vore retta mot skolen. Liknande tiltak har vore prøvd ut sidan 1980-talet. Best kan ein lese resultata frå skolar der intensiv lesetrening og lystlesing er sett i system. Randaberg vgs i Rogaland er eit av mange døme på vellukka satsing gjennom mange år for å betre elevane sin lesedugleik og læringsresultat. Frå prosjekt i ein klasse, har tiltaket spreidd seg til alle klassar.

I Norge og internasjonalt er det stor semje om at det er naudsynt å beherske ulike typer tekst for å forstå og kommunisere i eit stadig meir komplisert samfunn. Tiltaka Leseløftet (2009) og Leseåret (2010) er døme på ein nasjonal, heilskapeleg lesepolitikk med sikte på å styrke lesekompetansen i heile landet. I dette arbeidet er biblioteka sentrale aktørar, både skole- og folkebibliotek. I møte med elevane kvar dag, kan skolebiblioteket spele ei sentral rolle med sin litteraturkunnskap og formidlingskompetanse.

Sosial arena

Gitt dei rette føresetnader, kan skolebiblioteket også få ein viktig *sosial funksjon*, som arena for møte på tvers av klasser, hyggjelegt samvær, fri og uavhengig tilgang til informasjon og kulturuttrykk. Eit eksempel frå Sandvika vgs er arrangementet ”Bråk i biblioteket”, eit tiltak som ligg i skjæringspunktet mellom læring og underhaldning. I midttimen møtast to lærarar med ein elev som ordstyrar i biblioteket til fritt ordskifte og engasjement. Det første temaet var ”Just war? – Finnes det rettferdig krig?” Sjå vedlegg 4.

Fråfall

Stort fråfall i vgs uroar kunnskapsminister Kristin Halvorsen. Kan biblioteket bidra til å stimulere elevane si motivering for læring? Ved Breivang vgs i Tromsø er ein av to bibliotekarar også sosionom med arbeidsplass i biblioteket, eit lavterskeltilbod for elevar og lærarar. I følge rektor har fråfallet gått ned frå 12-13% i 2008, til 5.5% i 2009, mykje takka vere biblioteket, der det finst mange alternativ til ordinær undervisning. Sjå vedlegg 4.

Læringsmiljø

Kunnskapsløftet slår fast at ”Et velfungerende skolebibliotek er vesentlig for at skolen skal lykkes i å nå målene i Kunnskapsløftet.” Systematisk satsing på gode skolebibliotek vil definitivt kunne bidra til å møte utfordringane i dagens skole. Rapporten frå NOVA (Rapport 9/10) seier det slik: ”..skolestørrelse og ressursituasjonen har begrenset betydning når det gjelder elevenes prestasjonsutvikling generelt og for de elevgruppene som vi har studert her. Elevenes læringsmiljø gir derimot større utslag. (Elevene) kan oppnå bedre resultater. (Skolen) kan også redusere prestasjonsforskjeller ... gjennom å styrke læringsmiljøet sitt.”

Skolebiblioteket kan tilføre skolens læringsmiljø rammer for læring som eit alternativ og eit supplement til tradisjonell klasseromsundervisning og ein-sidig bruk av læreverk. Læringspotensialet kan bli utnytta betre. Det som skal til er personalressursar til å utvikle biblioteket, tilgang til innbydande lokale og gode samlingar, og eit godt fungerande samarbeid mellom bibliotekpersonale og pedagogar.

2. UTFORDRINGAR I HORDALAND

Vidaregåande skolar i Hordaland står overfor dei same utfordringane som i landet elles: Fråfallsproblematikken, integrering av miniritetsspråklege, manglande leseferdigheiter og informasjonskompetanse, samt å leggje til rette for auka motivasjon for læring hjå alle elevar. *Gode skolebibliotek vil kunne bidra til å møte desse utfordringane.* (Sjå vedlegg 3:Årsmelding for skolebiblioteket på Årstad vgs, 2009)

Bemanning

Den største utfordringa for skolebiblioteka er å få oppretta tilstrekkeleg bemanning: Pr 1.8.2010 er det 20 som har eller leiger bibliotekarressurs, av desse er 12 i fulle stillingar, fire skolar har 50-60% ressurs og fire har mellom 10 og 40%. Dei fem største skolane med rundt 1000 elevar treng snarast ei stilling nr to. Totalt er det behov for minimum 33.8 bibliotekarstillingar til stipulert kostnad 15 millionar kroner. I tillegg vil skolar med fleire enn 500 elevar ha behov for ein merkantil ressurs. Oversikt over status på skolane og forslag til prioritering av skolar er basert på skolestrukturen pr i dag, inkludert planlagde nye skolebygg.

Tenesteutvikling

Skolebiblioteket er definert som hjarte i skolen og som nøkkelen til ein betre skole. Det skal bidra til lesestimulering og auka lærelyst gjennom eit godt læringsmiljø, undervisning og rettleiing i informasjonskompetanse. Tilbod om slike sentrale tenester avheng av stillingsressursar, inkludering av biblioteket i skoleorganisasjonen, samarbeid med pedagogisk personale, inspirerande og funksjonelle lokale, samt samlingar i papir og på nett som er bygde opp i tråd med skolen sine fagtilbod.

Implementering av Den digitale skolen tek tid, Eit døme er når lærar og elevar helst vil halde på dei trykte ordbøkene. Bibliotekaren kan hjelpe med opplæring i bruk av Ordnett+, medan biblioteket kan supplere med større og grundigare ordbøker til oppslag. Elevane vil bli vist korleis dei kan nytte kunnskapsdatabasar som A-tekst, Britannica Online School Edition, eigne samlingar og potensialet som ligg i heile bibliotek-Norge, når behov for informasjon er til stades.

Biblioteklokalet

Nye skolebygg, tilbygg og ombygging dei siste åra har ført til at mange skolebibliotek har fått betre vilkår. Når planlegging av biblioteket kjem inn i byggjeprojekt frå starten av, blir resultatet best. Dei 10 siste åra har fleire enn 10 skolar fått heilt nytt eller oppgradert bibliotek. Nordahl Grieg vgs er den sist opna nyskolen. Den er også eit signalbygg når det gjeld skolebiblioteket, både fysisk og organisatorisk.

Anbefalte normer for skolebibliotek er minimum 0,5m² pr elev for skolar med inn til 500 elevar, samt eit fellesareal på 60m², til dømes grupperom og undervisningsrom. Ingen av skolane i Hordaland, heller ikkje dei nye som er i prosjekteringsfasen, stettar slike krav. Til gjengjeld vil nyare skolar ha mange fasilitetar som biblioteket kan nytte, dersom der er personalet som kan vere tilstades i biblioteket parallelt.

3. STRATEGIAR

Visjon:

Med eleven i sentrum skal skolebibliotek i vidaregåande skole i Hordaland bli ein aktiv og integrert medspelar for å nå skolen sine overordna mål.

Hovudmål:

Skolebiblioteka i vgs i Hordaland skal bidra til å nå overordna mål i den digitale skolen og å utvikle betre læringsmiljø gjennom tilbod om funksjonelle og trivelege biblioteklokale med tilgjengeleg, kvalifisert personale. Samlingar og tenester skal tilpassast skolen sine fagtilbod og tilretteleggjast for undervisningsarbeidet, til beste for elevar og lærarar.

STRATEGI 1

Bemanning

Den viktigaste strategien for å nå visjonen om skolebibliotek som aktiv ytar i læringsarbeidet, er fagleg, tilstrekkeleg bemanning.

Mål: Opprette bibliotekarstillingar i 100% ressurs på skolar med meir enn 300 elevar, i 50% ressurs på skolar med inn til 300 elevar, auke bemanninga på skolar med meir enn 500 elevar og finne samarbeidsløysingar med folkebibliotek for kjøp av bibliotekarressurs til dei minste skolane.

Delmål

1. Opprette bibliotekarstilling i 100% på skolar med meir enn 300 elevar: 14 skolar.
Opprette bibliotekar II i 100% på storskolane: 7 skolar, samt i skolar med fleire enn 500 elevar: 8 skolar
2. Opprette bibliotekarstilling i 50% på skolar med inntil 300 elevar: 11 skolar, samt bibliotekar II i 50% på skolar med 400 + elevar, 4 skolar
3. Kompetanseutvikling: Tilbod om vidareutdanning innan pedagogikk og bibliotek i samarbeid med Høgskolen i Bergen, Lærarutdanninga
Tilbod om etterutdanning innan aktuelle tema som publiseringsverktøy, nettsideutvikling, bruk av sosiale medier og anna
4. Greie ut behovet for merkantil ressurs, som er særleg aktuelt for skolar med meir enn 500 elevar

Framdriftsplanen skisserer kostnader over ein fem-års periode på om lag 15 millionar kroner, totalt 35,75 nye bibliotekarstillingar.

Pr 1.8.2010 kan vel 9 000 elevar nyte godt av betre tilrettelagde bibliotektenester, medan om lag 8 000 elevar ventar på betre vilkår

STRATEGI 2

Utvikle bibliotektenester tilpassa skolane sitt felles hovudoppdrag og kvar skole sitt studietilbod

Hovudmål: Skolebiblioteket skal bidra til eit godt læringsmiljø som fremjer ulike læringsstrategiar og metodar ved å ta i bruk tilgjengelege ressursar frå heile kunnskapsuniverset og gjere elevane godt rusta for livet i arbeid og fritid

Delmål:

1. Vedta bibliotekplan på kvar skole, som skal sikre biblioteket ein tydeleg plass i skoleorganisasjonen og integrert deltaking i det pedagogiske arbeidet
2. Samlingane skal vere tilpassa skolen sitt fagtilbod, anbefalte normer for budsjett og organisering av kunnskapsressursane. Samlingane femner om både trykte og digitale kunnskapskjelder
3. Skolebiblioteket skal ha eiga nettside i skolenettstaden, og bidra med aktuell informasjon i andre aktuelle kanalar, som læringsplattforma og elektroniske infotavler på skolen
4. Arbeide for betre fysiske tilhøve for skolebiblioteka. Ved planlegging av nybygg eller renovering/ombygging/tilbygg, skal biblioteket si rolle som læringsarena, kulturarena og sosial møteplass takast med
5. Bidra til utvikling av ein digital skole ved å vidareutvikle og gjennomføre metodikk innan informasjonskompetanse, knytta til læringsarbeid
6. Tilby og gjennomføre lesestimulerande tiltak gjennom eksponering og formidling av litteratur, leseprosjekt og arrangement
7. Halde fram med og vidareutvikle koordinatorfunksjonen

STRATEGI 3

Modellar for ”best practice” i Hordaland, besøksbibliotek

Hovudmål:

Synleggjere skolebiblioteket sitt oppdrag ved å utvikle modellbibliotek med ideell bemanning og pedagogisk involvering. Besøksbiblioteka kan vise ulike organisasjonsmodellar og vektleggje ulike tenesteområde.

Delmål:

1. Årstad vgs med vekt på leseprosjekt og kulturarrangement i samarbeid med studiesenteret, undervisning i informasjonskompetanse knytta til yrkesfaga, og deltaking i arbeidet mot fråfall.
Tiltak: Styrke personalressursen med ei 100% bibliotekarstilling og ei 100% merkantil stilling
2. Nordahl Grieg vgs som frontskole for digitale tenester og arbeidsmetodar
Tiltak: Styrke personalressursen med ei 100% bibliotekarstilling og ei 100% merkantil stilling
3. Kombinasjonsbibliotek Etne vgs og Etne folkebibliotek
Tiltak: Etablere ei kombinasjonsløyising med ei gjensidig forpliktande avtale om ressursfordeling, organisering og tenester.

Delmåla kan organiserast som prosjekt som gjer det mogleg å søkje økonomisk støtte i ei avgrensa periode. Prosjekta skal ha overføringsverdi til andre.

4. STATUS BEMANNING PR. 1.8.2010

Skole	Elevar	Årsverk	Tilsette	Bibliotekar	Behov bibliotekar	Kostnad
Amalie Skram vgs 2013	x				150 %	648 000
Arna vgs	191	25 %	1	Nei	50 %	228 000
Askøy vgs	545	100 %	1	Ja	100 %	420 000
Austevoll	190	20 %	1	Nei	50 %	228 000
Austrheim	300	25 %	1	Nei	100 %	455 000
Bergen Handelsgymnas	450	20 %	1	Nei	100 %	665 000
Bergen Katedralskole	397	33 %	1	Nei	100 %	455 000
Bergen maritime vgs	500	50 %	1	Ja	150 %	648 000
Bjørgvin vgs	559	100 %	1	Ja	100 %	420 000
Bømlo vgs	205	20 %	1	Nei	50 %	228 000
Etne vgs xxx	64	10 %	1	Nei	25 %	114 000
Fana gymnas	512	25 %	1	Nei	200 %	875 000
Fitjar vgs	244	50 %	1	Nei	50 %	228 000
Fusa vgs	212	50 %	2	Ja (20%)	30 %	137 000
Fyllingsdalen vgs	583	50 %	1	Nei	200 %	875 000
Garnes vgs	285	35 %	1	Ja	15 %	68 000
Hjeltnes vgs	31	20 %	1	Nei		
Knarvik vgs	944	130 %	2	Ja (100%)	100 %	420 000
Kvinnherad vgs	408	120 %	2	Ja	50 %	210 000
Laksevåg vgs	721	115 %	2	Ja	100 %	420 000
Langhaugen vgs	564	30 %	1	Nei	200 %	875 000
Lønborg vgs x	134	30 %	2	Nei		
Nordahl Grieg vgs	280 (870)	100 %	1	Ja	100 %	420 000
Norheimsund vgs	150	30 %	1	Nei	50 %	228 000
Odda vgs	341	40 %	1	Nei	100 %	455 000
Olsvikåsen vgs	427	100 %	1	Ja	50 %	210 000
Os gymnas	274	30 %	1	Nei	50 %	228 000
Os vgs	462	100 %	1	Ja	50 %	210 000
Osterøy vgs	129	10 %	1	Ja	25 %	114 000
Rogne vgs xx	92	20 %	1	Nei		
Rubbestadneset vgs	157	20 %	1	Nei	50 %	228 000
Sandsli vgs	603	30 %	1	Nei	200 %	875 000
Slåtthaug vgs	514	60 %	1	Nei	140 %	602 000
Sotra vgs	881	170 %	3	Ja (100%)	100 %	420 000
Stend vgs	315	20 %	1	Nei	100 %	455 000
Stord vgs	874	100 %	1	Ja	100 %	420 000
Tanks vgs x	311	50 %	1	Ja		
Tertnes vgs	434	100 %	1	Ja	50 %	210 000
U.Pihl vgs	312	20 %	1	Nei	100 %	455 000
Voss gymnas xx	326	60 %	1	Ja	40 %	182 000

Voss husflidskule xx	121	20 %	1	Nei		
Voss jordbruksskule XX	148	40 %	1	Ja		
Voss vgs xx	290	30 %	1	Nei	100 %	455 000
Øystese gymnas	220	50 %	1	Ja		
Årstad	1023	150 %	2	Ja	100 %	420 000
Åsane	493	30 %	1	Nei	100 %	455 000
Totalt:					3525 %	15 659 000

x Nye Amalie Skram vgs frå 2013

xx To nye skolar på Voss 2014-2015

xxx Prosjektstilling 2010/ev. fast 2011 kombinasjonsløyising med Etne folkebibliotek

5. FORSLAG TIL PRIORITERTE SKOLAR MED KOSTNADSOVERSLAG

BibliotekarI

2011	2012	2013	2014	2015
Bergen kat.skole 100%	Fana, 100%	Amalie Skram, 50%	BHG, 100%	
Etne, 25%	Fitjar, 50%	Arna, 50%		
Fyllingsdalen 100%	Fusa, 30%	Austevoll, 50%	Norheimsund, 50%	
Langhaugen 100%	Garnes, 15%	Austrheim, 100%	Os gymnas. 50%	
Osterøy, 25%	Sandsli, 100%	Bergen maritime, 50%		
Slåtthaug, 40%	U.Pihl, 100%	Bømlo, 50%	Stend, 100%	
		Odda, 100%		
		Rubbestadneset, 50%	Voss 1, 40%	
		Åsane, 100%	Voss 2, 100%	

BibliotekarII

Laksevåg, 100%	Knarvik, 100%	Amalie Skram, 100%	Askøy, 100%	Bjørgvin, 100%
Stord, 100%	Nordahl Grieg, 100%		Bergen maritime, 100%	Fana g., 100%
Årstad, 100%	Sotra, 100%		Fyllingsdalen, 100%	Kvinnherad, 50%
				Langhaugen, 100%
				Olsvikåsen, 50%
				Os vgs, 50%
				Sandsli, 100%
				Slåtthaug, 100%
				Tertnes, 50%

Merknad:

- Ev endringar i skolestruktur ut over det som er kjent til no, kan få konsekvensar for kostnadene, mest sannsynleg som ein reduksjon.
- Det kan bli endringar i prioritering av skolar

Kostnadsoverslag 2011-2015

Bemanning: Fagutdanna bibliotekar, kompetansetiltak

Stillingar/komp.tiltak	2011	2012	2013	2014	2015
Bibl.ressurs 100%	1 365 000	1 365 000	1 365 000	1 365 000	
I budsjettet pr skole kr 65 000	195 000	195 000	195 000	195 000	
Ny løyving	1 170 000	1 170 000	1 170 000	1 170 000	
Bibl.ressurs 50%	0	210 000	1 365 000	547 000	
Bibl.ressurs >50%	409 500	204 750			
Bibl.ressurs II	1 260 000	1 260 000	420 000	1 260 000	2 915 000
Sum	2 839 500	2 844 750	2 955 000	2 977 200	2 915 000
Kompetansetiltak	16 500	155 250	45 000	22 800	85 000
Totalt	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000

Referansar

1. Framsidan 1, 2010: Öppna dörrar för öppna sinnen – skolbiblioteken och framtiden
2. Limberg, L.: Skolbibliotek i nya pedagogiska och digitala landskap (Framsidan-1, 2010)
3. Hoel, T., Rafste, E., Sætre, T.P.: Opplevelse, oppdragelse, opplysning. Fagbok om skolebibliotek, 2008
4. NOVA, Rapport 9/2010
5. Tinnesand, S.A.: En læringsnøkkel, kronikk i Klassekampen 5.7.2010

STATUSRAPPORT FOR SKOLEBIBLIOTEKA I VGS I HORDALAND

Pr 01.08.2010

Gjennom seks år har Strategisk handlingsplan for skolebiblioteka i vgs i Hordaland vore viktig for eit sentralt område som har vore nedprioritert i Hordaland gjennom mange år. Visjonen om ”gode og moderne bibliotektenester med tilgjengeleg og kvalifisert rettleiing på alle skolar” er berre dels innfridd. Vi er likevel eit godt stykke på veg. Vi ser mange positive resultat på skolar som har fått bibliotekarressurs. Utfordringa i framtida er først å få stillingar til alle skolane og på sikt auke bemanninga. Målet er å gjere skolebiblioteket til ein pedagogisk, kulturell og sosial ressurs i kunnskapsskolen, ein læringsarena.

Av i alt 12 tiltak i planen, knytte til fem strategiar, er 10 gjennomførte eller igangsette.

Strategi 1: Modellar for gode skolebibliotek

På Os vgs låg forholda godt til rette for satsing. Der er det gjennomført eit prosjekt 2003-2006 (tiltak 1). Prosjektrapporten (okt. 2006) gjer greie for viktige milepælar som oppgradering av lokalet, samlingsutvikling, kompetanseutvikling og tenester. Skolebiblioteket er godt etablert. I alt har skolen fått 662 500 kr i prosjektstøtte, medan skolen la inn 657 500 kr i perioden.

Av dei tre skolane som er nemde som modellar i tiltak 2, er det berre Årstad vgs som har fått utviklingsmidlar, kr 100 000 til samlingsutvikling og løyve til ein 50% bibliotekar 2. Øystese gymnas har fått 20% støtte til ein fast 50% stilling frå i år av, medan Bjørgvin vgs har fått bibliotekar først i år. Oppgradering av biblioteklokalet er ei følgje.

Strategi 2: Rettleiingsoppgåver og faglege nettverk

Strategi 3: Sentrale fellestenester

Fem av seks tiltak er sette i drift. Dei viktigaste måla er nådde med ein koordinator i full stilling, felles bibliotekdatabase som også omfattar lærebøkene, nettverksbygging i ITL (it's learning) og gjennom kurs og samlingar. Dei fagutdanna bibliotekarane dannar ei fagleg ressursgruppe for vidare utviklingsarbeid. Til dømes har tre av dei utarbeidd ein nettsidemaal som alle skolane kan nytte.

Strategi 4: Opptopping av skolebibliotekarressursen

I perioden er det løyvd 4,5 millionar kroner til nye bibliotekarstillingar. Reelle kostnader ligg om lag 700 000 kroner høgare. I alt 20 skolar har bibliotekarressurs, av desse er 12 fulle stillingar finansierte ved ekstra løyvingar, og ni i prosentstillingar frå 60% og ned til 10%. Dei fleste av desse er betalt over skolen sitt ordinære budsjett. I 2010 er det tilsett fire (av 12) nye bibliotekarar, medrekna Nordahl Grieg vgs.

Behovsoverslaget for perioden 2006-2010 (30 stillingar: 11,8 mill. kr) var tenkt som eit første steg for å dekke eit minimum. Erfaringar frå skolebibliotek i andre fylke, der større skolar har to og tre bibliotekarar og ofte merkantilt personale i tillegg, samt tilbakemeldingar frå våre eigne skolar, viser at arbeidsmengd og moglegheiter for utvikling av skolebiblioteket som læringsarena, kulturarena og reell, pedagogisk støtte, berre kan realiserast med fleire tilsette. Slike erfaringar har støtte i nyare forskning og røyndom. I tillegg er lærebokutlånet lagt til biblioteket, noko som har stole mykje tid frå andre viktige oppgåver.

Det er særleg situasjonen på dei fem storskolane i fylket som uroar. Den store arbeidsmengda fører til stor slitasje. Det knyter seg store forventningar til bibliotekaren og biblioteket sine tenester, mens realitetane rundt bemanning, økonomi og fysiske forhold set grenser for å nå måla for visjonen om ”gode skolebibliotek gir kultur for læring”.

Positive side-effektar

Når skolen får tilbod om bibliotekarressurs, er det fleire vilkår som ligg til grunn for tildeling. Eit viktig moment er korleis biblioteklokalet ser ut, om det har eit rimeleg areal og ligg sentralt og lett tilgjengeleg i skolebygget, universelle aspekt ved innreiing og vilje og økonomi til oppgradering. Skoleleiingane har vore svært positive til å gjere noko med situasjonen, anten ved flytting, utviding eller ombygging og generell oppgradering.

Dei fleste stader har eit kompromiss mellom moglege løysingar og økonomisk evne sett grenser for ideelle areal med føremålstenlege bibliotek. Skal skolebiblioteket vere ein læringsarena, må der vere rikeleg med arbeidsplassar for grupper og enkeltelevar og moglegheit for undervisning, samt teknisk utstyr. Rolla som kulturarena krev ein annan synsvinkel: Eksponering som stimulerer til lesing, trivelege møblar og rom for arrangement. Storleiken på bibliotekokalet er i mange høve for lite til å støtte behova optimalt.

I planperioden har mange skolar tatt tak i desse utfordringane, ikkje berre dei som får bibliotekarressurs. Fylkesbiblioteket har kompetanse og har bidratt med råd, forslag til planløysing og innreiing, oftast i samarbeid med Eigedomsavdelinga, arkitektar og leverandørar. I alt har 13 skolar fått nye eller oppgraderte lokale i perioden, medan tre (Amalie Skram, Etne, Årstad) er under planlegging, og to skolar (Fana, Øystese) har gjort heile jobben sjølv. Bjørgvin skal i gang med oppussing av biblioteket sitt så snart nyttilsett bibliotekar er på plass (pr 1.8.2010).

Strategi 5: Samarbeidsmodellar

Politikarane har lagt vekt på å få til formaliserte samarbeidsmodellar mellom vidaregåande skole og folkebibliotek, der dette høver. Ein minimums føresetnad er at det er kort avstand mellom skolen og folkebiblioteket. Helst bør dei to einigane vere integrert i felles lokale. Vinsten i små kommunar vil vere gjensidig: Større og meir interessante tilbod, fleire tilsette og betre opningstider.

Til no er det to stader, der det er eller kan bli eit tettare fysisk, felles bibliotek. Fitjar vgs leiger areal i Kulturhuset, der folkebiblioteket er lokalisert. Her er det eit potensial for ein samarbeidsmodell. I Etne er nytt kulturhus under bygging. Der er det planlagt areal til skolebibliotek i det nye folkebiblioteket. Skolen er tildelt 20% prosjektressurs i 2010 for å greie ut skolen sine behov i eit framtidig kombinasjonsbibliotek. Folkebiblioteket treng og meir personale. Ei løysing med 50% ressurs frå kvar eigar vil gjere det mogleg å rekruttere bibliotekar.

I planperioden har ein valt å ikkje prioritere eit formalisert samarbeid mellom Bergen offentlige bibliotek og aktuelle skolar i Bergen sentrum.

Bibliotekstatistikk for videregående skole 2009

Innledning

Fylkesbiblioteket har arbeidet etter ”Strategisk handlingsplan for skolebiblioteka i vgs i Hordaland 2005-2010”. Helt sentralt i arbeidet har vært å få fagutdannede bibliotekarer inn i skolen. Vi har ment at det vil føre til et bedre skolebibliotektilbud for elevene. Det er derfor naturlig at vi ser på i hvilken grad effekten av de fagutdannede bibliotekarene kan måles. I år vil vi fokusere fremstillingen vår av årets statistikk på denne problemstillingen.

I den hensikt vil vi dele opp skolene etter fagutdannet/ikke fagutdannet bibliotekar. Per 2009 hadde vi 14 fagutdannede bibliotekarer i skolene, fordelt på 16 skoler. Vi vil se på resultatene for tre klart adskilte grupper: de som har bibliotekar i full stilling, de som har bibliotekar i halv stilling, og de som ikke har fagutdannet bibliotakar eller eventuelt har en i svært liten ressurs. Vi vil også sammenligne med resultater for hele fylket

Dette kan lett fortone seg som en kritikk på de lærere, kontorpersonale og annet personell som jobber i skolebibliotekene. Det er det ikke. Å drive et bibliotek er en faglig oppgave som krever faglig kompetanse. Faglig kompetanse kan man tilegne seg ved å ta formell utdanning, eller via praktisk erfaring. Formell utdanning som bibliotekar er i dag organisert som en treårig utdanning (bachelorgrad) fra universitet eller høyskole. Vår politikk har vært å rekruttere folk som har fått kompetansen sin den veien. Det er i teorien ingen ting i veien for at f. eks. en lærer skulle kunne tilegne seg samme kompetanse via praktisk arbeid i biblioteket – forutsatt at hun fikk jobbe i en 100 % stilling i minst tre år, i et kompetent fagmiljø. Virkeligheten har vært stillingsprosent på 10-20 %, mange utskiftninger, og at de har vært alene med det. Under slike forhold kan ingen utvikle tilstrekkelig kompetanse.

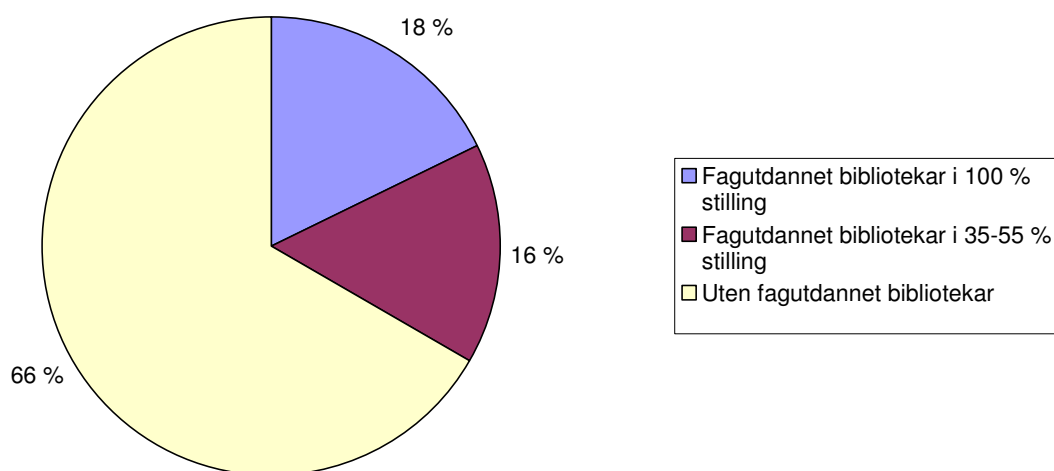
Vi har brukt tallene fra 2009 slik de er tilgjengelig for oss i dag, etter vår egen kvalitetskontroll. Nasjonalbiblioteket (tidligere ABM-utvikling) vil ikke publisere de endelige resultatene før i august/september.

Utlån etter fagutdannet bibliotekar i 2009

Antall skoler med fagutdannet bibliotekar

- Åtte skoler har fagutdannet bibliotekar i 100 % stilling: Askøy videregående skole, Laksevåg videregående skole, Olsvikåsen videregående skole, Os vidaregåande skule, Sotra vidaregåande skole, Stord vidaregåande skule, Tertnes vidaregåande skole og Årstad vidaregåande skole.
- Syv skoler har fagutdannet bibliotekar i mellom 55 og 35 % stilling: Bergen maritime vidaregåande skole, Fusa vidaregåande skule, Garnes vidaregåande skule, Tanks vidaregåande skole, Voss gymnas, Voss jordbruksskule og Øystese gymnas.
- Tjueni skoler er uten fagutdannet bibliotekar, mens Osterøy vidaregåande skole har fagutdannet bibliotekar i 10 % stilling.

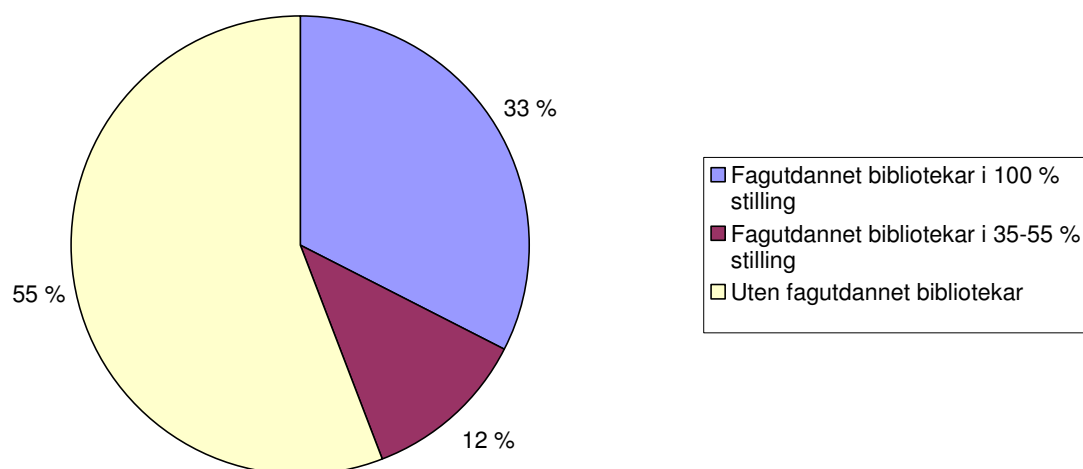
Antall skoler med fagutdannet bibliotekar

Andel elever med tilgang til fagutdannet bibliotekar

- Skolene med fagutdannet bibliotekar i 100 % stilling hadde 6540 elever til sammen, 33 % av elevmassen.
- Skolene med fagutdannet bibliotekar i halv stilling hadde anslagsvis 2310 elever til sammen, 12 % av elevmassen.
- Skolene uten fagutdannet bibliotekar hadde 11 190 elever, det er 56 % av elevmassen.

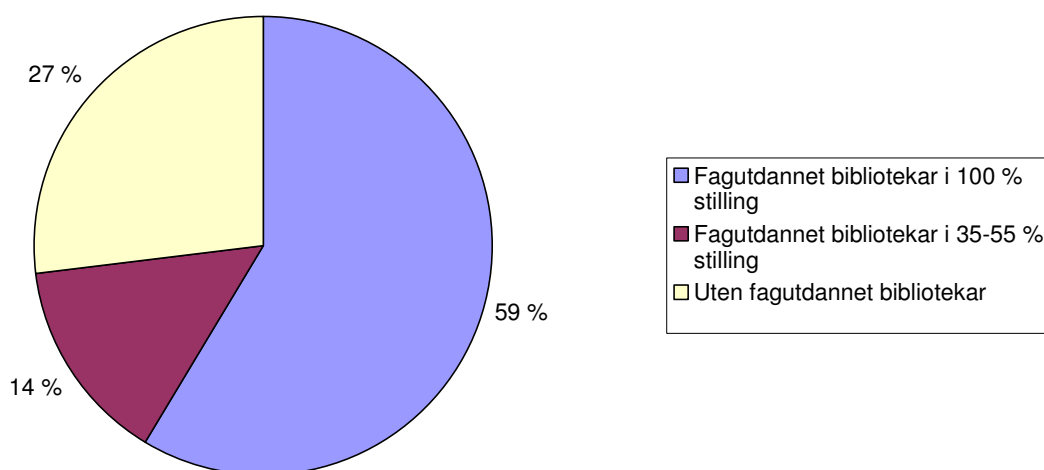
Andel elever med adgang til fagutdannet bibliotekar

Fordeling av utlån etter fagutdannet bibliotekar

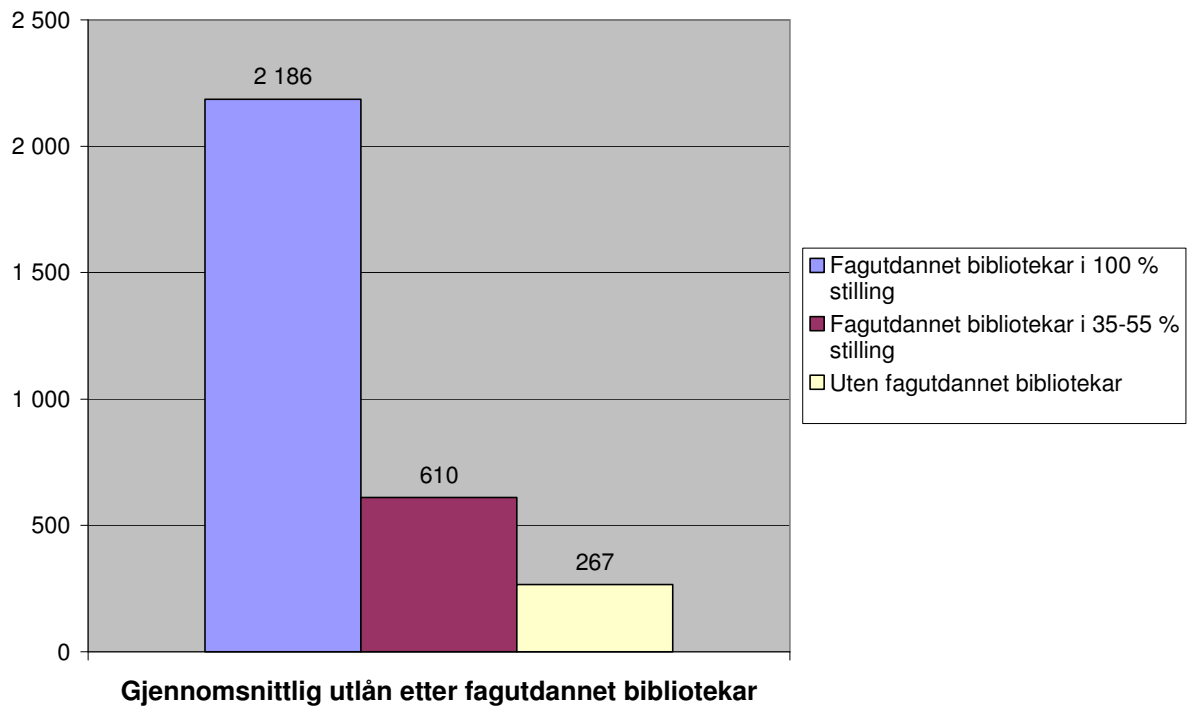
- Skolene med bibliotekar i 100 % lånte ut 17 484 bøker og medier i fjor, til sammen 59 % av det samlede utlånet i fylket
- De med bibliotaker i halv stilling lånte ut 4 270 bøker og medier i 2009, og hadde 14 % av det samlede utlånet i fylket.
- Skolene uten fagutdannet bibliotekar lånte ut 8 010 bøker og medier, og hadde 27 % av det samlede utlånet for fylket.
- Samlet ble det lånt ut 29 764 bøker og medier i de fylkeskommunale videregående skolene i Hordaland.

Fordeling av utlån etter fagutdannet bibliotekar

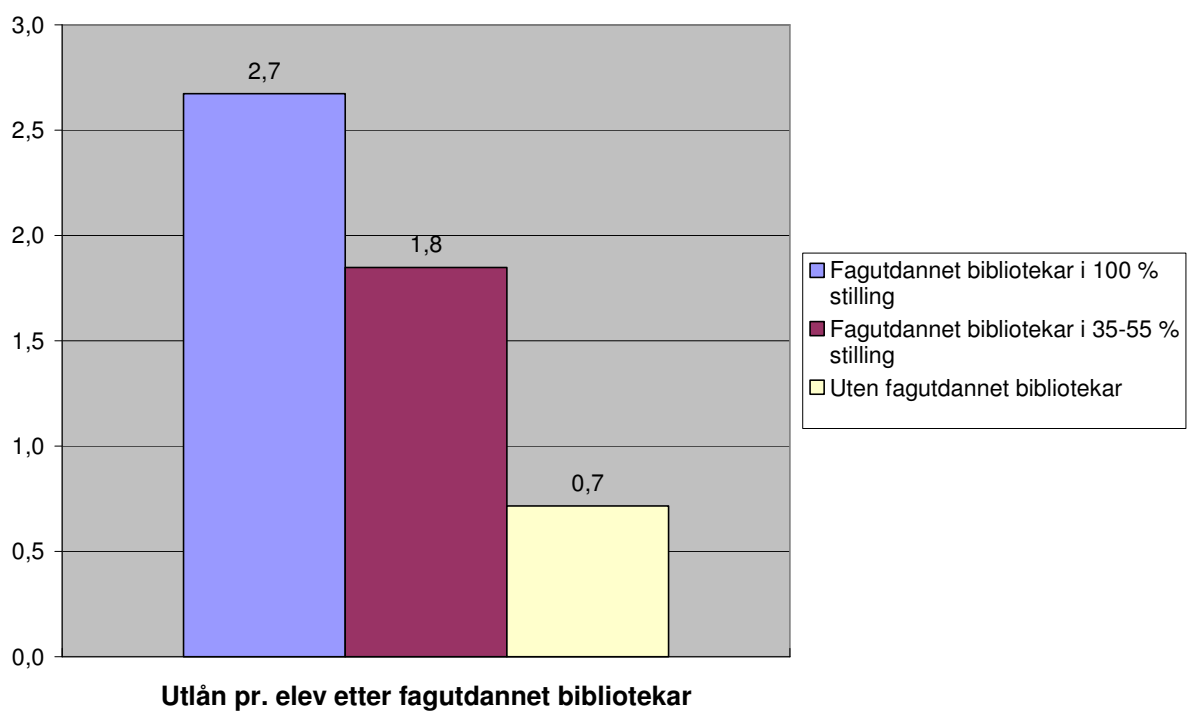
Gjennomsnittlig utlån

- For skolene med bibliotekar i full stilling var det gjennomsnittlige utlånet var på 2 186 bøker og medier.
- Med bibliotekar i halv stilling var det gjennomsnittlige utlånet på 610 bøker og medier.
- Uten fagutdannet bibliotekar var det gjennomsnittlige utlånet på 267 bøker og medier.
- Det gjennomsnittlige utlånet i hele Hordaland var på 661 bøker og medier.

Utlån pr. elev

- Hver elev lånte 2,7 titler i skolene med bibliotekar i 100 %.
- Hver elev lånte 1,8 titler i skolene med bibliotekar i 50 %
- Hver elev lånte i gjennomsnitt 0,7 titler i skolene uten utdannet bibliotekar.
- Gjennomsnittlig utlån pr. elev var 1,5. Dette tallet må sees i sammenheng med at landsgjennomsnittet pr. elev i videregående skole i 2008 var på 5,6 utlån.

Stillingsressurs

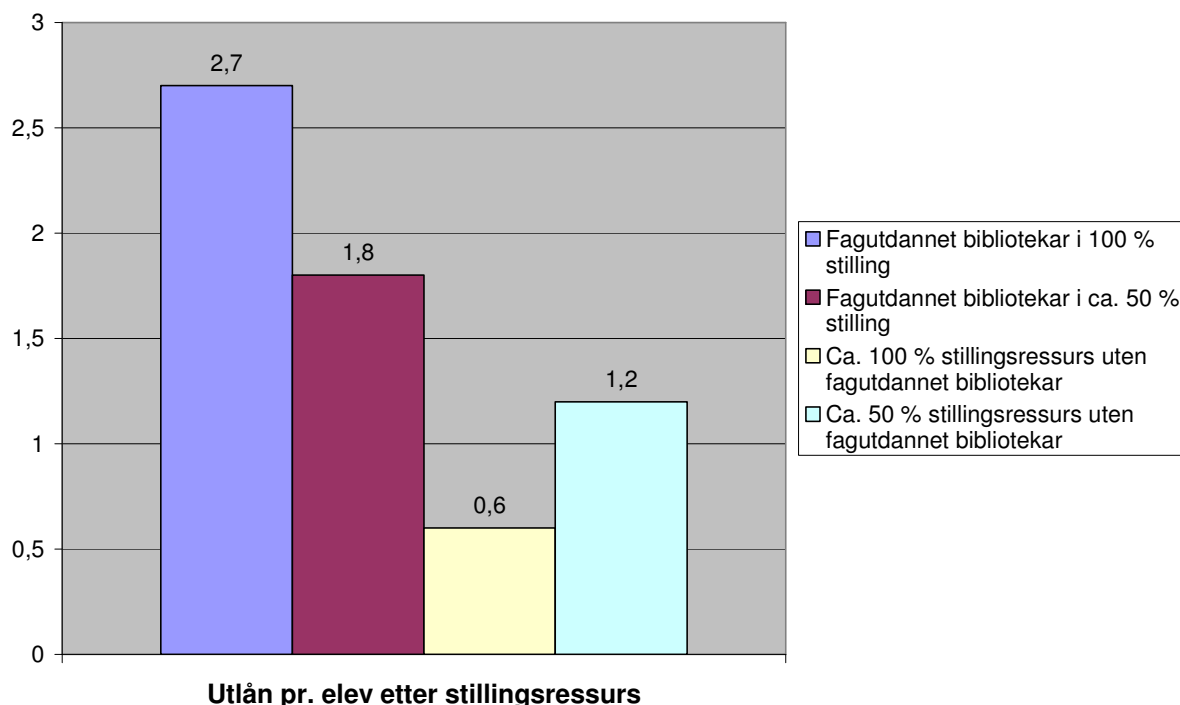
Man må imidlertid spørre seg om ikke de positive resultatene er like mye et resultat av større stillingsressurs, som av at bibliotekaren er fagutdannet. Det er naturlig å anta at utlånet vokser med stillingsressursen, det vil si at et bibliotek med en 100 % ressurs vil låne ut dobbelt så mye som ett med 50 %. Men man kan også spørre seg om ikke effekten burde være større enn det, altså at biblioteket med 100 % ressurs vil mer enn fordoble utlånet sitt – eller sagt på en annen måte, får mer ut av hver arbeidstime.

Av de åtte skolene som har fagutdannet bibliotekar i 100 % stilling har fire bare det, altså ingen ressurs utover bibliotekaren. Det er Askøy, Olsvikåsen, Os og Tertnes. Fire skoler har mellom 85 og 109 % stillingsressurs uten å ha fagutdannet bibliotekar, det er Bjørgvin, Fyllingsdalen, Knarvik og Slåtthaug. Vi kan forsvare å sammenligne de to gruppene.

- De fire skolene med fagutdannet bibliotekar et gjennomsnittlig utlån på 1317 bøker og medier, mens utlånet pr. elev var på 2,7.
- De fire skolene uten fagutdannet bibliotekar hadde et gjennomsnittlig utlån på 394 bøker og medier, mens utlånet pr. elev var på 0,6.

Av de åtte skolene som har fagutdannet bibliotekar i ca. 50 % stilling har syv bare det, altså ingen ressurs utover bibliotekaren. Unntaket er Fusa. Syv skoler har mellom 35 og 72 % stillingsressurs uten å ha fagutdannet bibliotekar, det er Arna, Bergen Handelsgym, Bergen Katedralskole, Fitjar, Lønborg, Odda og Stend. Vi kan forsvare å sammenligne de to gruppene.

- De syv skolene med fagutdannet bibliotekar et gjennomsnittlig utlån på 643 bøker og medier, mens utlånet pr. elev var på 1,8.
- De fire skolene uten fagutdannet bibliotekar hadde et gjennomsnittlig utlån på 317 bøker og medier, mens utlånet pr. elev var på 1,2.

Utvikling over tid 2005-2009

Handlingsplanens har dekket tidsrommet 2004-2010, men vi fikk ansatt de første fagutdannede bibliotekarene etter planen i 2006. Vi velger derfor å måle fremdriften fra år 2005, det siste året uten

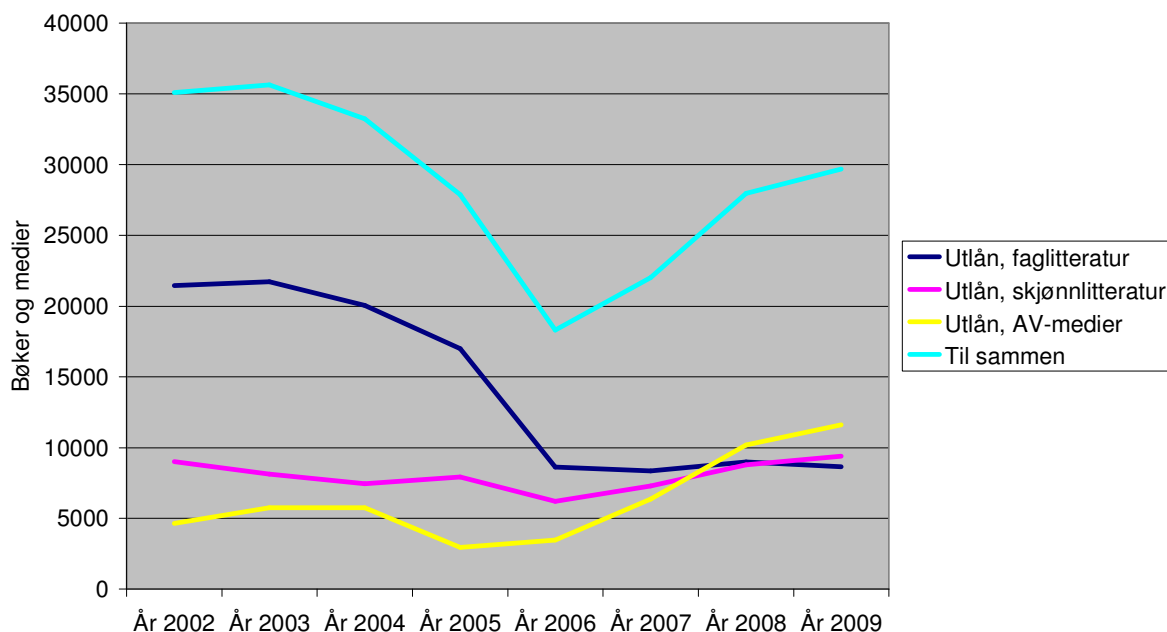
fagutdannede bibliotekarer. Der det kan være relavant trekker vi linjene tilbake til 2002. Det samlede tidsrommet 2002-2009 er også det vi har tallene for lett tilgjengelige i digital form. For 2002-2003 har vi bare tallene for hele fylket, ikke for den enkelte skole.

Utlånsveksten 2002-2009

Vi har tall for samlet utlån fordelt på faglitteratur, skjønnlitteratur og AV-medier tilbake til 2002 i digital form.

- Dessverre viser tallene en dramatisk nedgang på hele 48 % i samlet utlån fra 2004 til 2006. Det er altså snakk om nesten en halvering av utlånet. Det er imidlertid ikke snakk om at 2004 var et toppår, vi ser tvert i mot at tallene for 2002 og 2003 ligger nær opp til 2004, og at situasjonen frem til det var nokså stabile. Fra 2006 av har utlånet heldigvis steget kraftig igjen, til det nå er 85 % av hva det var i 2002. Den samlede veksten i utlån siste år, altså fra 2008 til 2009, er på 6 %.
- Nedgangen skyldes nesten i sin helhet et fall i utlånet av faglitteratur med hele 60 % fra 2002 til 2006. Deretter har utlånet stabilisert seg på det nivået.
- Skjønnlitteraturen opplevde en mindre nedgang frem mot 2006, men er nå 4 % høyere enn det var i 2002.
- AV-medier (audiovisuelle medier som lydbøker, musikk, film, CD-ROM, spill osv) falt også litt i 2005 og 2006, men har siden gått sterkt frem, og er har i 2009 vokst med 150 % fra 2002. Den fremgangen som har vært siden 2006 skyldes altså hovedsakelig vekst i utlån av AV-medier.

Utlån 2002-2009

Utlånsveksten 2005-2009 etter utdanningsnivå

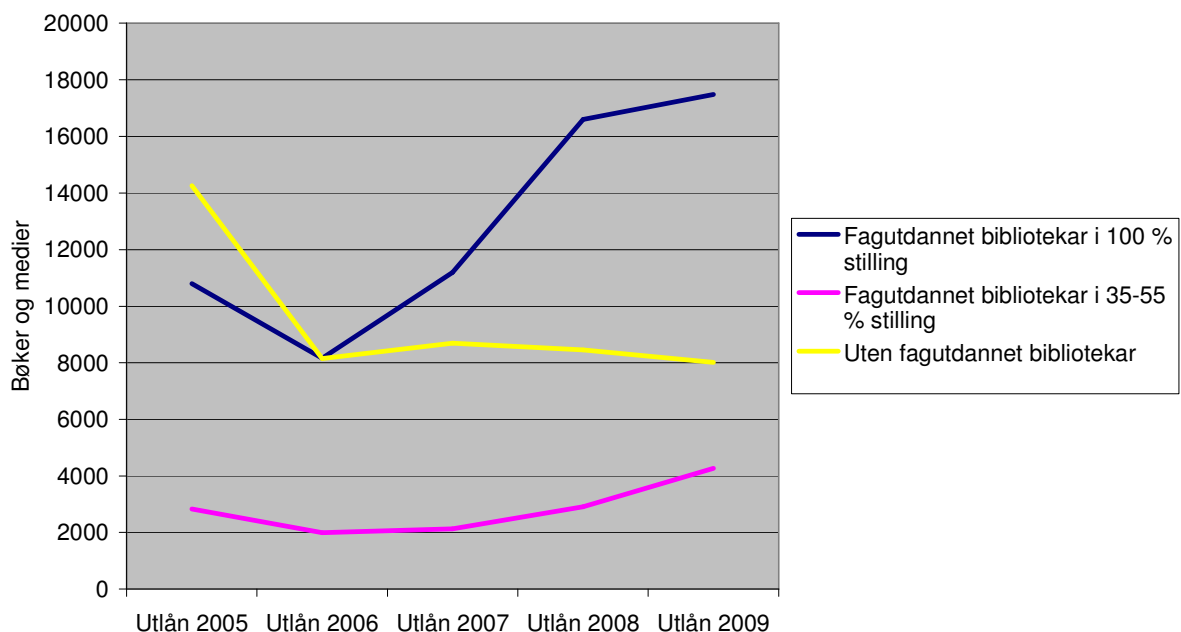
Vi skal komme tilbake til årsakene til den dramatiske nedgangen. I første omgang vil vi se på den positive utviklingen vi har hatt siden det, og om den kan knyttes til de fagutdannede bibliotekarene. Vi velger derfor å måle fremdriften fra år 2005, det siste året uten fagutdannede bibliotekarer. Da var altså utlånet i fritt fall, og vi må se på om det var i skolene med fagutdannet bibliotekar man klarte å stoppe og snu utviklingen.

— Vi ser at bibliotekene med fagutdannet bibliotekar opplevde en fortsatt kraftig nedgang i 2006, på hele 24 % samlet utlån i forhold til 2005. Deretter har imidlertid utlånet vokst godt over 2005-nivå, og er nå 62 % høyere enn da. Utlånsveksten siste år er på 5 % - det kan tyde på at man nådd et såpass høyt utlånstall at den årlige veksten ikke lenger vil være så stor.

— Vi ser at bibliotekene med fagutdannet bibliotekar i 50 % stilling også gikk nedover mot 2006, men deretter har tatt seg godt opp igjen, og nå er 51 % høyere enn det var i 2005. Skolene med bibliotek i halv stilling hadde en vekst i utlånet siste år på hele 47 % - det kan tyde på at når utgangspunktet er relativt svakt, kan en fagbibliotekar, selv i halv stilling, gjøre store utslag.

— Bibliotekene uten fagutdannet bibliotekar falt med 43 % fra 2005 til 2006, og opplevde altså nesten en halvering av utlånet. De har dessverre ikke opplevd noen vekst siden det, men har stabilisert seg på det nye nivået. Siste år hadde en nedgang på 5 % i utlånet. Disse skolene kommer altså ikke bare klart svakest ut når det gjelder samlet utlån, utlånet går ned.

Utlån etter utdanning 2005-2009

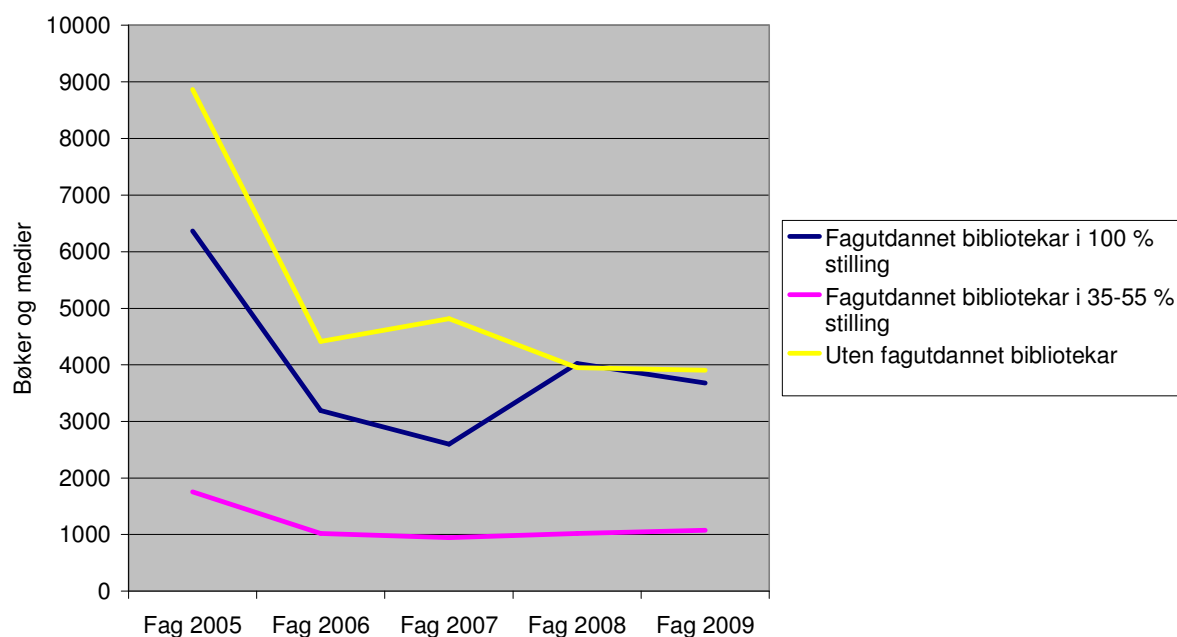
Utlån faglitteratur etter utdanning 2005-2009

— Utlånet av faglitteratur var i fritt fall i skolene med fagutdannet bibliotekar fra 2005 til 2006. Senere har det tatt seg litt opp igjen, og var i 2009 15 % over bunnivået i 2006.

— I skolene med fagutdannet bibliotekar i 50 % stilling har utlånet av faglitteratur stabilisert seg på 2006-nivå.

— I skolene uten fagutdannet bibliotekar var utlånet i fritt fall frem til 2006, deretter har det vært en fortsatt men mindre nedgang, og det nådde et foreløpig bunnivå i 2009, 11 % under utlånt i 2006.

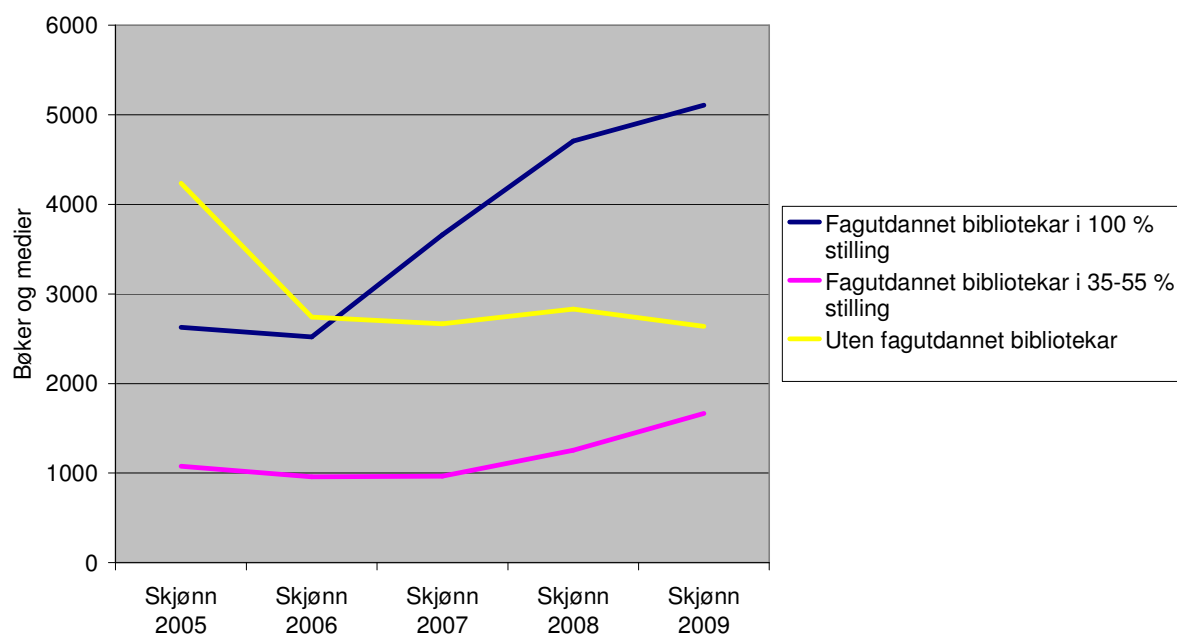
Utlån faglitteratur etter utdanning 2005-2009

Utlån skjønnlitteratur etter utdanning 2005-2009

- Utlånet av skjønnlitteratur for de fagutdannede bibliotekarene har økt jevnt og trutt med til sammen 94 % i løpet av perioden.
- I skolene med fagutdannet bibliotekar i 50 % stilling var utlånet av skjønnlitteratur stabilt frem til 2007. Siden har det steget, og er nå 55 % høyere enn i 2005.
- Der det ikke har vært fagutdannet bibliotekar var utlånet fortsatt i dramatisk nedgang frem til 2006, og har deretter forblitt på et nivået. 2009 er bunnåret, med utlån 38 % lavere enn i 2005.

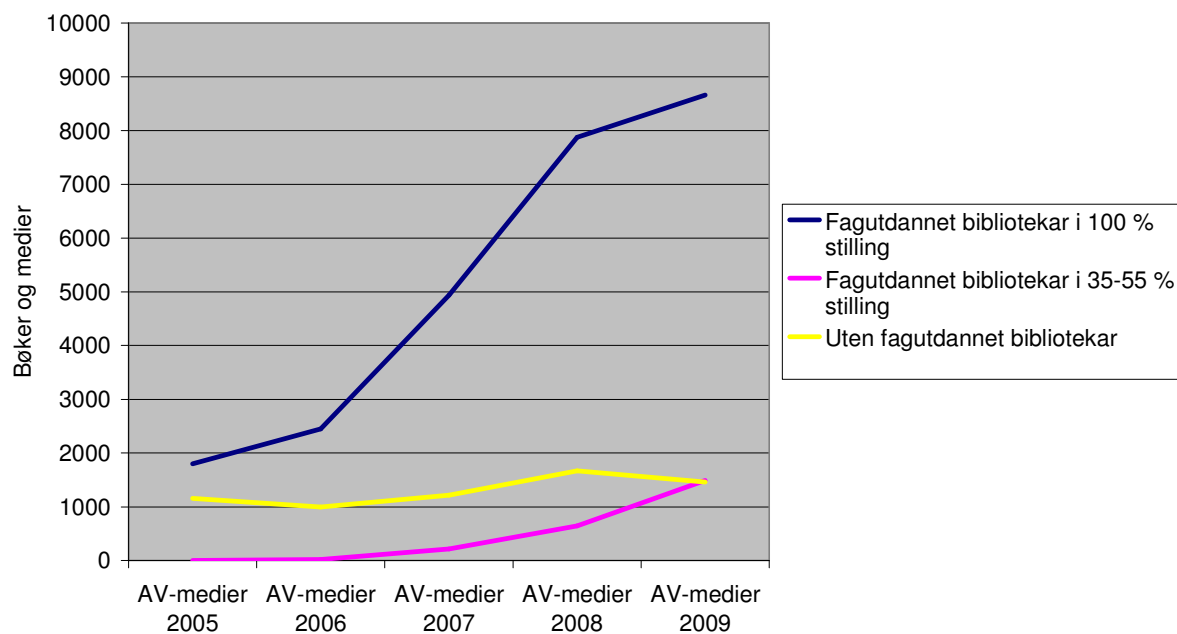
Utlån skjønnlitteratur etter utdanning 2005-2009

Utlån AV-medier etter utdanning 2005-2009

— Utlånet av AV-medier har gått rett opp i skolene med utdannet bibliotekar i hele perioden, og er nå 381 % høyere enn i 2005. Vi har tidligere sagt at den samlede veksten i perioden skyldes AV-mediene, og kan nå konstantere at det i all vesentlighet er for de fagutannede bibliotekarene veksten har skjedd.

Utlån AV-medier etter utdanning 2005-2009

- Vi ser at bibliotekene med fagutdannet bibliotekar i 50 % stilling hadde et utlån på nesten 0 – rent faktisk 4 utlån av AV-medier. Fra 2007 av har det vokst til 1464 utlån.
- Også skolene uten fagutdannet bibliotekar har hatt en viss fremgang, og har nå et utlån av AV-medier som er 27 % høyere enn i 2005.

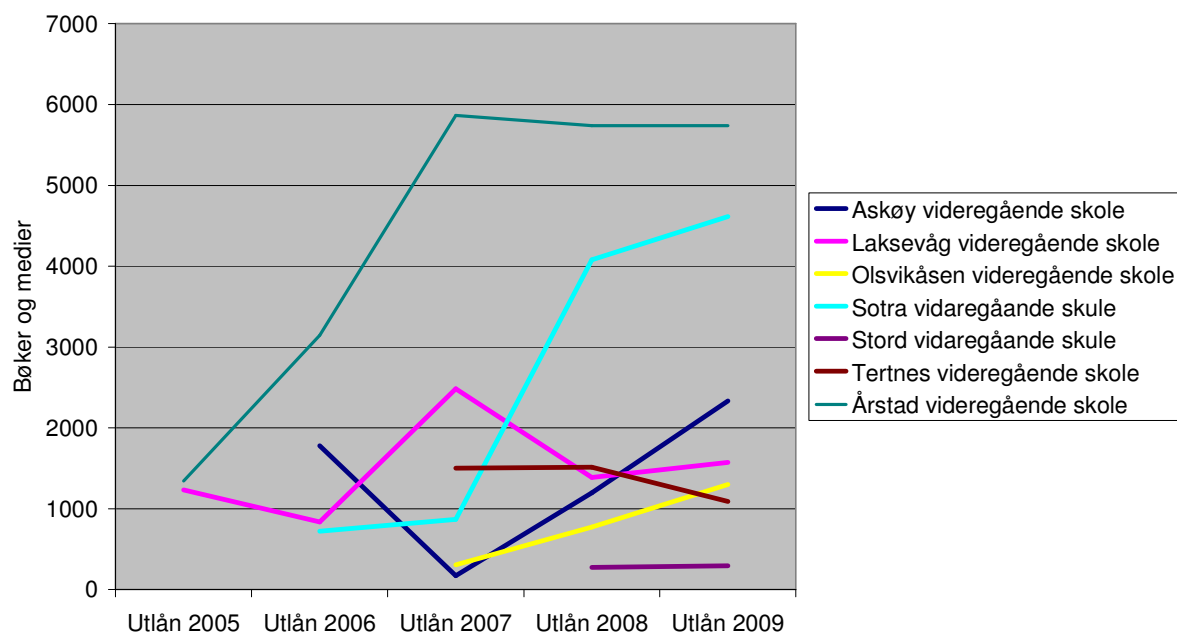
Skoler med bibliotekar i 100 % stilling etter ansettelse

I det ovenstående har vi redegjort for utviklingen for de åtte skolene med bibliotekar i full stilling i perioden 2005-2009, uten å ta hensyn til hvilke år bibliotekaren faktisk begynte. Det fortegner selvfølgelig bildet noe.

Os videregående skule hadde som eneste skole allerede fagutdannet bibliotekar i full stilling i 2004. Laksevåg og Årstad videregående skoler fikk bibliotekar i 2006. Askøy, Olsvikåsen og Sotra videregående skoler fikk bibliotekar i 2007. I 2008 fikk Stord og Tertnes videregående skoler bibliotekar.

I diagrammet nedenfor ser vi på utviklingen i skolene etter ansettelsesår. Nå har vi ikke like gode tall for alle skolene. Tallene for Os videregående skule er svært mangelfulle, og vi velger å holde den helt utenfor her. De andre skolene er vist fra året før de fikk bibliotekar, dvs. fra 2005 for Laksevåg og Årstad som fikk bibliotekar i 2006, osv. Unntak er Stord, hvor vi mangler tallene fra året før de fikk bibliotekar, og Olsvikåsen, som har hatt utdannet bibliotekar siden skolen åpnet i 2007.

Skoler med bibliotekar i 100 % stilling etter ansettelse

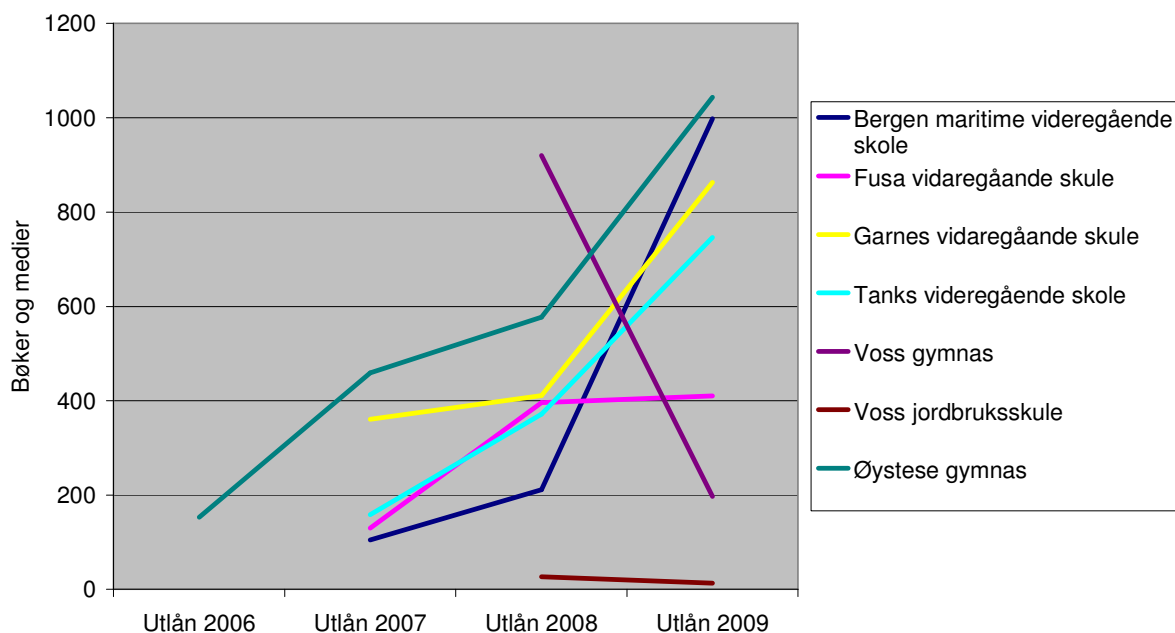
Vi ser at kurvene er svært forskjellige, både med hensyn til utvikling og hvor gode resultatene generelt har vært. Vi kan ikke her gå inn på de enkelte skolene og se på de individuelle prosessene som ligger bak, men noterer at hovedinntrykket er fremgang.

Skoler med bibliotekar i 35-55 % stilling etter ansettelse

Av de skolene som har hatt bibliotekar i 35-55 %, fikk Bergen maritime og Tanks videregående skoler samt Øystese gymnas (første år 32 %,) bibliotekaren i 2007. Fusa og Garnes videregående skuler fikk bibliotekar i 2008, mens Voss gymnas og Voss jordbruksskule fikk bibliotekar i 2009.

Også her er tallene av noe varierende kvalitet. Skolene er forsøksvist vist fra året før de fikk bibliotekar, men vi mangler de tallene for Bergen maritime og Tanks videregående skoler. Igjen ser vi at kurvene er forskjellige, men at hovedinntrykket er fremgang.

Skoler med bibliotekar i 50 % stilling etter ansettelse

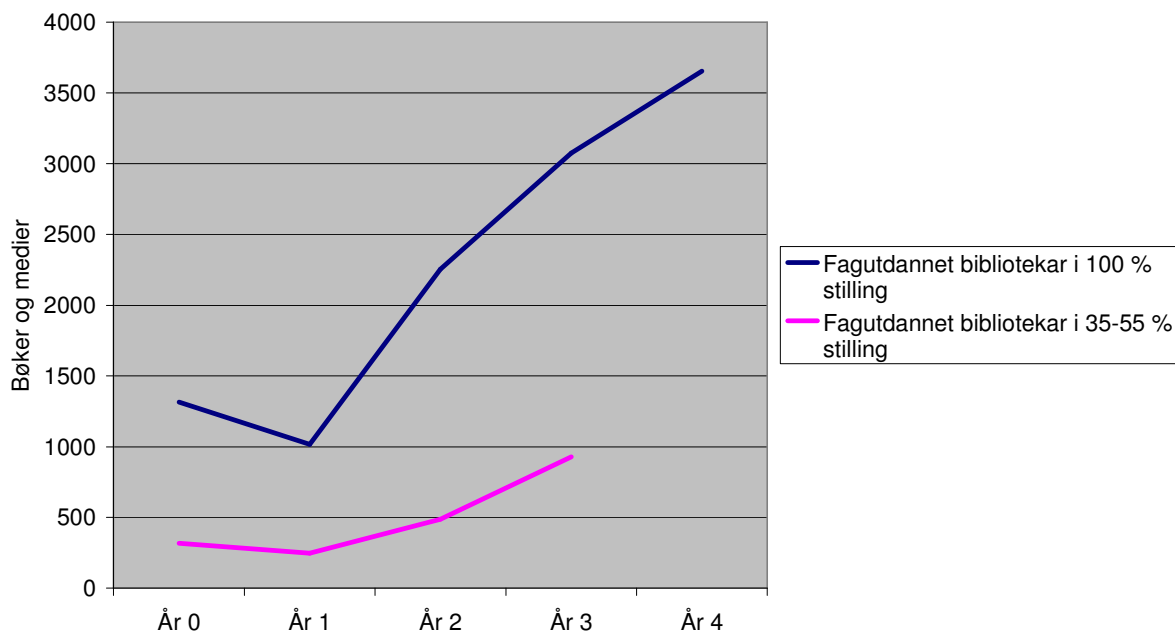

Gjennomsnittlig utlån med fagutdannet bibliotekar etter antall arbeidsår

På grunnlag av dataene ovenfor kan vi danne oss et bilde av utviklingen etter antall arbeidsår. Det vil si at vi regner med det gjennomsnittlige resultatet bibliotekarene i full stilling hadde i sitt første år på skolen, det gjennomsnittlige resultatet de hadde i sitt andre, osv. I diagrammet begynner vi for sammenligningens skyld med År 0, dvs. året før bibliotekarene begynte på sine respektive skoler. Her mangler vi som sagt noen tall. I tillegg vil vi jo få mindre og mindre tallmateriale jo lenger ut i rekken vi kommer; mens vi har tall for for syv bibliotek for År 1, er gjennomsnittstallet for År 4 bare basert på to bibliotek. Os videregående er fremdeles utelatt.

Vi setter også opp et tilsvarende regnestykke for bibliotekarene med 35-55 % stilling, med en graf for hver av det to gruppene.

Gjennomsnittlig utlån med fagutdannet bibliotekar etter antall arbeidsår

Noen mulige årsaker til utviklingen 2006-2009

Kvalitet på dataene

Vi må spørre oss hvor gode data vi har for perioden.

— For det første har prosentandelen av skolebibliotek som faktisk leverte tall, først sunket fra 83 % i 2004 til 71 % i 2006, for å stige til 96 % i 2009. Vi må forvente oss noe for lave tall for 2006, og tilsvarende høye tall for 2009. Grafen (nedenfor) sammenligner kurven for innlevering av data med kurven for registrerte utlån målt i prosent av 2004-utlånet.

— Det kan skjule seg en god del feil i dataene for de første årene. I 2004 og 2005 ble lånene stort sett talt manuelt, eller oppgitt på grunnlag av skjønn. Tallene kan ha vært for høye. Fra 2006 av har de i voksende grad blitt talt i det felles datasystemet Mikromarc, selv om en del skoler fremdeles teller manuelt. I 2006 kan tallene ha vært for lave, fordi mange ennå ikke hadde lært seg å bruke systemet – noe som også fremgår av kommentarfeltene til statistikken. Etter hvert bør de ha blitt mer i overensstemmelse med virkeligheten. Selve det at vi har fått inn utdannete bibliotekarer, i tillegg til en koordinator på fylkesbiblioteket med ansvar for å følge opp og kontrollere innsamlingen av data, bør ha forbedret kvaliteten.

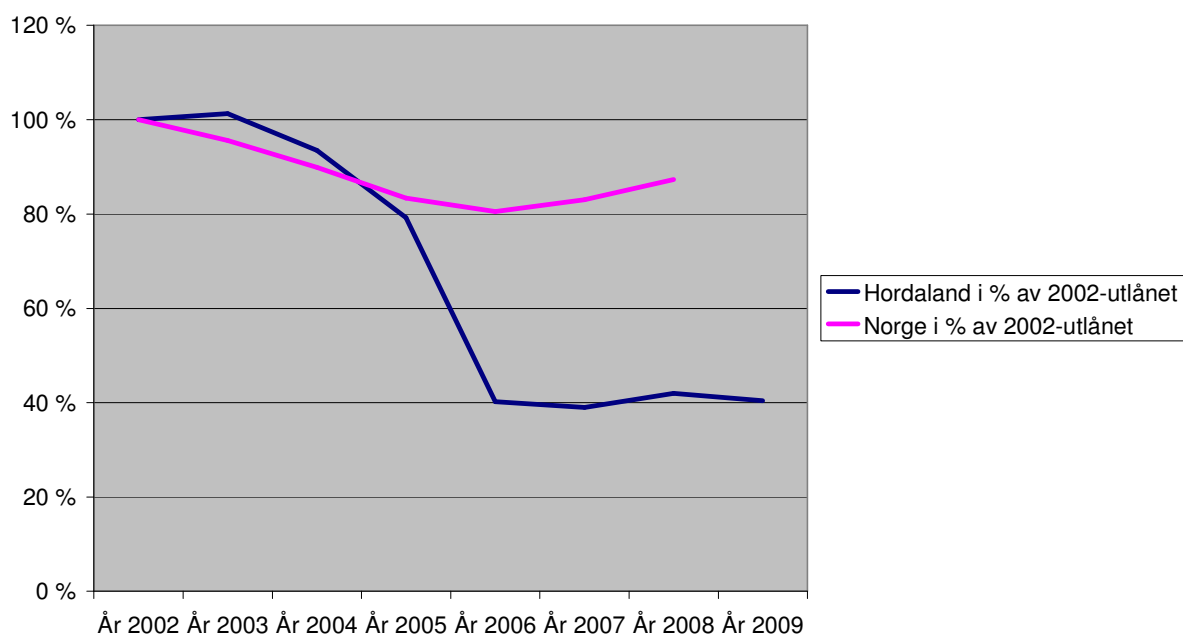
Levering av statistikk 2004-2009

Nasjonale trender

Vi må spørre oss hvor mye dette er en del av en nasjonal tendens. Det skal vi gjøre med den kunnskapen at den utdannede bibliotekaren er langt mer etablert nasjonalt enn i Hordaland. Vi sammenligner oss altså med skoler hvor den utdannede bibliotekaren er normen.

Utlån av faglitteratur Hordaland vs. Norge

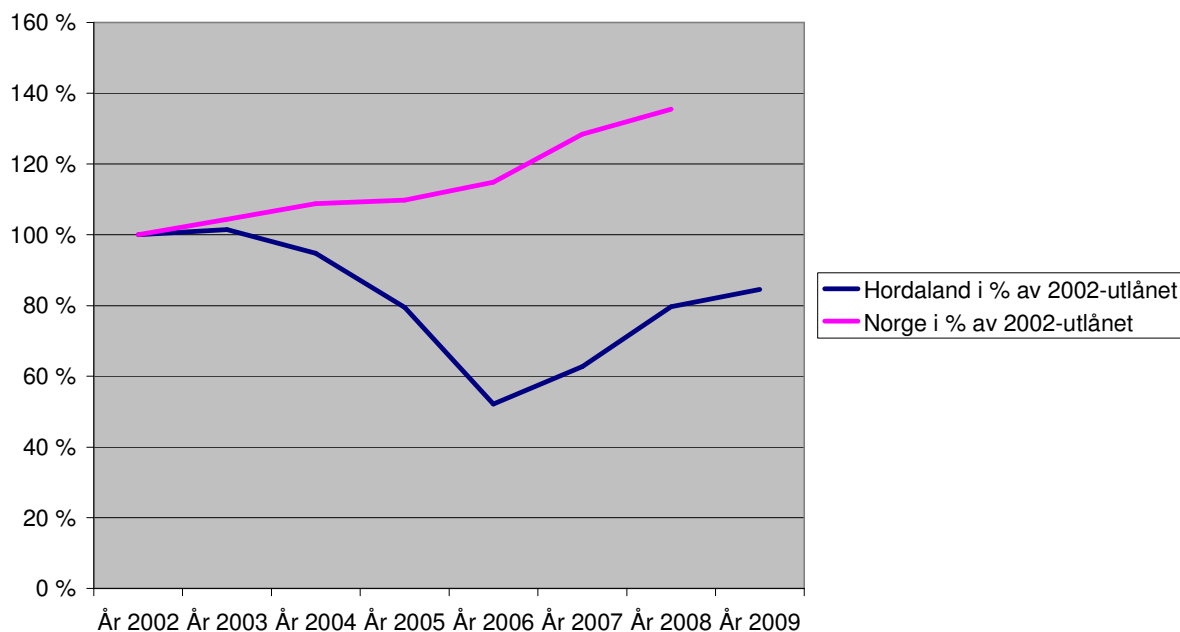
— Den store nedgangen i utlån av faglitteratur finner vi igjen på nasjonalt plan. I 2005 var det nasjonale utlånet av faglitteratur falt til 83 % av hva det var i 2002 – i Hordaland var det 79 %. Så

langt var altså utviklingen i Hordaland i tråd med den nasjonale. Men fra 2005 til 2006 ble det registrerte utlånet i Hordaland nesten halvert, til 40 % av 2002-utlånet. Nasjonalt var det på 81 % - riktignok det laveste i perioden, men overhodet ikke i samme skala.

— Vi skal kort slå fast at det voksende lånet av skjønnlitteratur og AV-medier fra Hordaland i stor grad følger en nasjonal utvikling.

— Det samlede utlånet nasjonalt vokser jevnt fra 2002 til 2008. I Hordaland ser vi en samlet nedgang frem til 2006, deretter begynner utlånet å stige i takt med den nasjonale utviklingen.

Samlet utlån, Hordaland vs. Norge

Ombygging og flytting

Fra og med 2004 av begynte vi å bygge om eller pusse opp skolebibliotekene. Andre ble flyttet til nye lokaler, delvis i forbindelse med sammenslåing av skoler. Det har medført at bibliotekene har måttet holde stengt i lange perioder. Antall lokaler som har vært under ombygging eller oppussing har steget med ett i året: 1 i 2004, 2 i 2005, 3 i 2006, 4 i 2007, 5 i 2008 og 6 i 2009.

Dette er for øvrig i seg selv meget positive tall. Til sammen 12 skoler har (i variende grad) fått oppjustert biblioteklokalene sine i perioden. I tillegg er det to tilfeller av rene reparasjonsarbeider, og ett tilfelle av en sammenslåing uten noen medfølgende oppussing.

Det kan imidlertid bare delvis forklare utviklingen: som vi ser holdt tre skoler stengt i 2006, da utlånet var på sitt laveste. Men fra 2007 stiger utlånet igjen, til tross for at antallet stengte bibliotek stiger.

Utlån av lærebøker

Hordaland fylkeskommune innførte utlån av lærebøker i alle skolene foran skoleåret 2007/2008. Oppgavene i forbindelse med det har i stor grad falt på bibliotekarene, og har tatt mye av arbeidstiden for de med liten stillingsressurs. Selv om det store fallet i utlån skjedde før det, kan det nok ha bidratt til at skolene med liten stillingsressurs har hatt vanskelig for å få det vanlige utlånet opp igjen.

Samtidig må det jo påpekes at dette er en ny nyttefunksjon for skolene som alle skolebibliotekene faktisk utfører, og som ikke kommer til uttrykk i statistikkene.

PC-er til elevene

Foran skoleåret 2007/2008 fikk elevene også bærbare elev-PC'er. Det må antas at Internett dermed er blitt en mye lettere tilgjengelig kilde for elevene, og gjerne det første alternativet de griper. Det er i seg selv positivt at de har adgang til en sånn kilde. Spørsmålet blir om skolebiblioteket kan tilby noe annet og mer enn Internett.

Økningen i utlån av faglitteratur hos de som har utdannede bibliotekarer i full stilling, kan kanskje tyde på at hvis ressursene er til stede gjør skolebiblioteket det. Elevene har i så fall en adgang til kilder ut over Internett som de finner verdifulle. Skolebibliotekene med liten stillingsressurs sliter derimot, og man kan spørre seg om ikke elevene her opplever PC-ene som et bedre alternativ enn bibliotekene. I så fall kan man spørre seg om elevene har blitt overlatt til Internett som sin viktigste faglige kilde.

Første år er verst

Vi ser at de fleste skolene som har fått fagutdannet bibliotekar, har en liten nedgang i utlånet første år. Fra samtaler med bibliotekarene vet vi at de nyansatte bruker mye av det første året i jobben på å utvikle (dvs. kassere og kjøpe nytt), reorganisere og katalogisere samlingene. Biblioteket befinner seg altså mitt i en fornyelsesprosess, og kan nok til tider være kaotiske og utligjengelige for elevene. De må også venne seg til nye tjenester og tilbud. Det kan være naturlig å anta at fremgangen kommer når "oppryddningen" er gjennomført.

Årsmelding 2009 Årstad vgs

Generelt

Skolen har ca 1.100 elever. av disse er ca 100 minoritetsspråklige. Skolen har 244 ansatte. Biblioteket, på ca 200 kvm, ligger ganske sentralt i forhold til skolens 4 bygninger. Bruken av biblioteket har forandret seg fordi alle elevene nå har egne PCer. Vi venter på IT-ansatte som skal gå igjennom de gamle datamaskinene våre. Vi regner med at de kan kasseres, og at vi får noen få nye, hurtigere maskiner. **Noen** faste maskiner trenger vi, da det hver dag er elever innom som av en eller annen grunn ikke har sine egne maskiner tilgjengelige.

Personale

Vi har 1 person i 100% bibliotekarstilling, og 1 i 60%. 10% av 60%-stillingen er til utlånslærebøkene. I tillegg fikk vi ekstrahjelp i juni til nyinnkjøp og innlevering av lærebøker.

Eldrid var på brukermøte for Mikromarc på Lillehammer 26. og 27. januar. 13.02. var Eldrid på konferanse om Vidsyn-prosjektet i Hordaland og 11. og 12. mars på kurs i Hordalandsmodellen. 6. mai var Eldrid på Nordnorsk bibliotekkonferanse. Dette var betalt av Flerkult i anledning årsmøtet. Eldrid har også vært på en del kortere opplegg om minoritetsspråklige elever. 25. november var Eldrid på møte i ressursgruppen for skolebibliotek, og 26. november på et heldagskurs i India i engelskundervisningen.

Inger var på kurs i Hordalandsmodellen 28. og 29. april. Inger har også vært på et kurs i tegneserier og et 2-dagers kurs om tvangsgiftermål, kjønnslemlesting med mer. Inger var også på det årlige faglige møtet for alle skolebibliotekarene i videregående skoler i Hordaland. Her ble bl.a. utlånsordningen diskutert. Denne ordningen er meget ressurskrevende for skolebibliotekarene.

Åpningstider og bruk

Biblioteket er åpent mandag til fredag fra kl. 8 til 15.30. I tillegg er vi fleksible: Trenger noen elever å jobbe ut over kl. 15.30, venter en av oss til de er ferdige. Det samme gjelder om morgenen. Som regel åpner vi biblioteket før kl. 8. Flere elever kommer tidlig, og sitter gjerne og leser aviser eller bruker datamaskiner. Vi har mange referansespørsmål hver dag, mange som trenger hjelp til dataprogrammer, søking, skriving av søknader, kopiering, med mer.

Minoritetsspråklige: Vi har lagt spesielt til rette for at de minoritetsspråklige elevene skal føle seg hjemme på biblioteket, siden vi er en fokusskole. Samlingen med bøker på andre språk på hemsens er blitt utvidet med russisk og persisk. Vi har også kjøpt inn filmer på disse språkene, uten norske undertekster. Innlån av depot på forskjellige språk fra Deichmanske har vi sluttet med. Vi fant at ordningen ble for dyr i forhold til bruk. Istedenfor låner vi bøker fra Deichmanske når elever ber om det. Dette fungerer fint, og er mye billigere.

Utlånslærebøker: Også i år var det bibliotekarene som tok seg av selve bestillingen av lærebøkene. Selv om dette er merarbeid for oss, er det enklere i lengden siden vi da har full kontroll. I år fikk vi disponere Kurssenteret til innlevering, oppbevaring og utlevering av lærebøker. Dette var en meget praktisk ordning, som gjorde at bæring av ca 9 tonn bøker ble minst mulig. Organisering av utlånslærebøker krever veldig mye ressurser, både i form av tid, tanker, organisering og muskelkraft. Vi brukte ca 2 uker på å levere ut bøkene i august/september. Men, arbeidet fortsetter gjennom hele året pga ankomst av nye elever, elever som slutter og lærere som ber om nye titler. Nærmagasinet er velorganisert, og fungerer godt. Dette selv om vi noen ganger må klatre ganske høyt, og løfte tunge bærer med bøker.

Studiesenteret

Biblioteket har et tett samarbeid med Studiesenteret som dels har egne lokaler ved siden av biblioteket, og dels bruker lokaler i biblioteket. På senteret er det både faglig svake og sterke elever. Alle elever må gå igjennom biblioteket for å komme til Studiesenteret. Dette gjør at de blir kjent med biblioteket, og bruker det både faglig og til fritidssysler. Ellers er det et tett, praktisk samarbeid. Biblioteket informerer Studiesenteret når det kommer bøker vi tror de kan ha interesse av, og vi bestiller også bøkene for dem. Utlån av Studiesenterets bøker går gjennom biblioteksystemet.

Samlingsutvikling

Vi har kassert en god del bøker. Innkjøp av bøker med bakgrunnsstoff til de forskjellige programfagene prioriteres. Vi har funnet ut at ungdomsbøker ikke går så bra, derfor har vi nå begynt å prioritere lettere voksenlitteratur. Filmsamlingen er blitt ganske bra, med store innslag av filmer på andre språk og om fremmede kulturer.

Vi hadde et budsjett på **150.000 kr**. Vi brukte til sammen **169.417 kr** til bøker og andre medier. Utenom dette gikk **ca. 3000 kr** til annet enn medier.

Bestand pr. 31.12.2009 var: **10.005** hvorav 8.757 er bøker. **1.051** bøker er **kassert eller tapt** i 2009.

Markedsføring

Vi benytter It'sLearning mye for å reklamere, og informerer ukentlig om nye bøker og filmer. Gruppen "Stuntpoetene", bestående av en lærer fra studieverkstedet og de to bibliotekarene er fremdeles virksomme. Vi opptrer med diktlesing på personalrommene i lunsjen med ujevne mellomrom.

Biblioteket arrangerte også i år en vårfest der vi prøvde å samle lærere fra alle byggene. Innslag med levende høns var meget populært.

Vi har også hatt en "Vampyrday", kakefester og markering av internasjonale merkedager.

Utenfor biblioteket har vi fått et nytt skilt, for å vises bedre. Skilting skulle vi gjerne hatt mer av.

Biblioteket som læringsarena/samarbeid med pedagogisk personale

Bibliotekleder er ikke med i noe formelt organ på skolen. Biblioteket har sin egen 3-års plan. Denne går inn blant skolens andre planer. På det uformelle planet er samarbeidet med lærere meget bra.

Alle 1. klassene får 2 timers opplæring i bruk av biblioteket, søking på internett, nettvett med mer. Vi ble ikke ferdige med dette opplegget i løpet av høsten, så det må fortsette i vårsemesteret. **23 klasser** kom vi igjennom før jul.

I 2009 hadde vi **bokprat** ca. **17** ganger, både norske og engelske bøker.

Utlån: 5.737 (Dette er nøyaktig like mange utlån som i 2008) hvorav 3.597 er andre medier enn bøker.

19 bøker ble **lånt inn** fra andre bibliotek til enkelt-lånere. **61** bøker hadde vi i depot.

Besøk: 21.811

Bergen 05.03.09
Eldrid N. Sørnes